

Pest megyei könyvtárak névadási szokásai

Régóta foglalkoztat az a kérdés, miért választ magának egy közkönyvtár olyan nevet, amely egy jeles, ismert vagy kevésbé ismert személyiséget takar? Miért nem marad egyszerűen csak községi, városi, megyei könyvtár?

Azt gondolom, az identitástudathoz jelentősen hozzájárulhat egy olyan konkrét személy kiválasztása, akinek tevékenységéhez erősebben kötődhet az intézmény. Azt szoktam mondani: az adja a könyvtár személyiségét, sajátosságát, hogy milyen egyediséget tud felmutatni például a gyűjteményében, szolgáltatásaiban, rendezvényeiben a többi könyvtárhoz képest. És ezt mi segítené jobban, mint egy olyan alkotó ember műveit gyűjteni, aki más helyen kevésbé számít fontosnak, egy olyan alkotó emlékét ápolni, aki kötődik a településünkhöz, akiről vetélkedőt, irodalmi esteket lehet rendezni, akinek a tiszteletére kiállítást rendezhetünk, emléktáblát avathatunk. De az is lehet, hogy csak a névadó szellemiségét követve ismeretterjesztő előadásokat, egyéb programokat szervezünk.

Tudomásom szerint Gerő Gyula magas szakmai szinten foglalkozik a témával. Azt gondolom, az általam elvégzett felmérés, illetve az ennek alapján összeállított összegzés adalékokat tartalmazhat az ő számára is.

A Pest megyei közkönyvtárak körében 2006-ban végeztem felmérést a témában, jelen írás e felmérésnek az összegzése.

A Pest megyei működő és szünetelő könyvtárak száma mintegy 150, ezek közül személyről elnevezett könyvtár 45. Ebből városi könyvtár 17, községi, nagyközségi könyvtár 28.

A 45 könyvtárnak körülbelül a fele országosan ismert személyről kapta a nevét. Persze rögtön fölmerül a kérdés: ki számít annak? Azt gondolom, vannak nevek, amelyek nem kérdésesek: pl. Skarica Máté, Karikó János, Halászi Károly erőteljes utánajárással ismerhetők meg még egy humán műveltségű ember számára is. De az már kérdés, hogy Csuka Zoltán, Falu Tamás, Rábai Miklós országos híró-e vagy helyi személyiség. Azt gondolom, ez utóbbi a lényeg: a helységhez való erőteljes kötődés. Ha valaki országszerte ismert, de esetleg a településen született, vagy ott élt huzamosabb ideig, az már szinte helyi személyiségnek számít. Az lehet tehát a különbség, hogy szorosan, vagy egyáltalán nem kötődik a városhoz, községhez, a nagyközséghez.

Megnéztem településtípusonként az elnevezéseket.

A „neves” községi könyvtárak legtöbbször összevont, egyesített intézmény: művelődési ház és könyvtár, klubkönyvtár, községi és általános iskolai könyvtár, általános művelődési központ, stb. Kivételt jelentenek: Biatorbágy, melynek

könyvtára ugyan a faluház keretében működik, de könyvtárként rendelkezik névvel, valamint Törökbálint és Isaszeg könyvtára.

A községi intézmények legtöbbje országos, nagy név: Petőfi, Ady, József Attila, Jókai, Eötvös József, Bessenyei György, stb.

Kivételek ez alól: Alsónémedi (Halászi Károly, 1849-es mártír), Ecser (Rábai Miklós, koreográfus), Inárcs (Zrumecky Dezső, építész), Nyársapát (Szarka Mihály, helyi jelesség), Pilisborosjenő (Reichel József, ???), Törökbálint (Volf György nyelvész), Biatorbágy (Karikó János, helyi jelesség), Bugyi (Fazekas Jenő, nyelvész)

A városi könyvtárak elnevezése is a működési formájukra is utal egyben (névvel vagy anélkül) : városi könyvtár, könyvtár és információs központ, könyvtár és információs szolgálat, művelődési ház és könyvtár, könyvtár és művelődési központ, közművelődési központ könyvtára, közösségi ház és könyvtár, önkormányzat könyvtára, városi könyvtár és intézményei.

A mintegy 40 városi könyvtárból 17 kapott személynevet. Ezek a következők: Érd, (Csuka Zoltán, irodalmár), Szob (Érdy János, régész), Ócsa (Falu Tamás, irodalmár), Budaörs (Gróf Bercsényi Zsuzsanna, helyi birtokos), Dabas (Halász Boldizsár, birtokos), Százhalombatta (Hamvas Béla, irodalmár, filozófus), Szigethalom (Hegedüs Géza, irodalmár), Vác (Katona Lajos, néprajztudós), Veresegyház (Kölcsey Ferenc, irodalmár), Dunakeszi (Kölcsey Ferenc, irodalmár), Albertirsa (Márai Sándor, irodalmár), Visegrád (Mátyás király), Nagykáta (Radnóti Miklós, irodalmár), Vecsés (Róder Imre, helyi jelesség, tanító), Ráckeve (Skarica Máté helyi jelesség, református lelkipásztor), Nagykőrös (Szabó Károly, könyvtáros, tanár), Üllő (Vargha Gyula, irodalmár, statisztikus)

Ha megnézzük a neveket, azt látjuk, hogy a könyvtárak nem lettek „hütlenek” az irodalomhoz való szoros kötődéshez, a névadók nagy része az irodalomhoz kapcsolódik – költő, író, könyvtáros, aki nem, az valóban a hely jeles személyisége, tanító, birtokos, lelkész.

A felméréshez összeállított kérdőív kérdései vonatkoztak a névadó tevékenységére, illetve arra, hogy a könyvtár hogyan, milyen módon, milyen programokkal ápolja az emléket.

A kiküldött kérdőívek (45) közül kitöltve 16-ot kaptam vissza. A városi könyvtárak közül négy kivételével mindenki visszaküldte, a községi könyvtárak közül a biatorbágyi és az isaszegi intézmény. (Az alsónémedi könyvtár határidőn túl, az összegzés elkészülte után küldte vissza.)

A feldolgozás során az első érdekes eredmény, hogy az intézmények nagy része a rendszerváltás után vette föl a nevét, kivétel Nagykáta (1960-as évek), Ócsa (1981), Vác (1985).

(Albertirsa 2005, Biatorbágy 1992, Budaörs 1997, Bugyi 1992, Dabas 2000, Érd 1990, Isaszeg 1998, Nagykőrös 1989, Százhalombatta 1999, Szigethalom 2004, Üllő 2004, Vecsés 2000, Veresegyház 1990)

Nem kérdeztem ugyan rá, de feltevésként elmondhatjuk, hogy valószínű ekkortól válik fontossá a „könyvtár egyénisége”, ezért történtek a névadások.

Megkérdeztem, mi volt az oka a névfelvételnek, vagyis hogyan kapcsolódik az intézmény a névadóhoz? Biatorbágy, Budaörs, Bugyi, Dabas, Érd, Nagykőrös, Ócsa, Üllő, Vác, Vecsés erőteljesen kötődik a névadóhoz (helyi személyiség), Isaszeg, Százhalombatta, Szigethalom, Veresegyház névadója kevésbé kapcsolódik, de valamilyen módon igen (megfordult a településen, a könyvtárban), csak a tisztelet jelenként vették föl a nevet Nagykátán és Albertirsán. (Bugyiban sajátos helyzet van: az egyesített intézmény Bessenyei György nevét viseli, de a könyvtár régi neve Fazekas Jenő volt, ők róla írtak mint névadóról!)

A legtöbb kérdés arra vonatkozott, milyen módon ápolják a névadó emlékét?

Kilenc könyvtárban tartanak megemlékezéseket: Érd, Biatorbágy, Isaszeg, Ócsa, Százhalombatta, Üllő, Vác, Vecsés, Veresegyház, ugyanezen könyvtárak közül már csak öten (Érd, Ócsa, Százhalombatta, Vác, Veresegyház) szerveztek valamilyen konferenciát a névadóra, a munkásságára emlékezve, illetve az ő szellemiségét követve. Ezen konferenciák, rendezvénysorozatok nagy szellemi súllyal szerepelnek a település és az intézmény életében is.

A sajátos könyvtári eszközök között kiemelkedő szerepet kapnak a különböző kiadványok összeállítása, megjelentetése. Nyolc könyvtár élt, illetve tudott élni ezzel a lehetőséggel, legtöbbször az önkormányzattal összefogva. (Biatorbágy, Budaörs, Érd, Nagykőrös, Ócsa, Szigethalom, Vác, Vecsés). Ezek a kiadványok természetesen a legkülönbözőbb tartalmúak és minőségűek is: az egy-két lapos ismertetőtől, bibliográfiától az önálló kötetig, tanulmányokig terjedhetnek.

A névadóról készült emléktáblát láthatunk 9 könyvtár falán (Albertirsa, Budaörs, Bugyi, Érd, Ócsa, Százhalombatta, Üllő, Vác, Vecsés), de szoborról már csak három intézmény tudott számot adni (Dabas, Érd, Vecsés)

Kérdeztem azt is, hogy egyéb képzőművészeti alkotás formájában megjelenik-e esetleg a névadó, az érdi könyvtárban egy plakett létezik a névadóra elnevezve, valamint az isaszegi könyvtár egy Jókai Mórt ábrázoló festményről írt.

Emlékkiállítás, emléksarok négy könyvtárban (Érd, Üllő, Vác, Veresegyház) tekinthető meg, de emlékszoba, múzeum is van négy intézményben (Budaörs, Bugyi, Érd, Ócsa), ebből Érden mindkettő külön. Ócsa is sajátos helyzetben van, Falu Tamás (hasonlóan az érdi Csuka Zoltánhoz) öröksége olyannyira nyilvánvaló, hogy a könyvtár maga is az ő házában működik.

Örültem, mikor az intézmények arról adtak számot, hogy a honlapjukon ismertető közölnek a névadójukról, (Budaörs, Érd, Isaszeg, Nagykőrös, Százhalombatta, Vác), ugyanakkor meglehetősen elkeserítő is a mai világban meglehetősen

alacsony szám, márcsak az önálló honlap hiánya miatt is. Persze fölmerül a kérdés, a könyvtáraknak mennyire van módja honlapot készíteni, készíteni? (És azt már nem is vizsgáltam, mit is tartalmaz az ismertetés!)

Hadd emeljem ki a százhalombattai könyvtár esetét. Ők Hamvas Béla emlékét elsősorban azzal ápolják, hogy főleg a filozófus szellemi örökségének kívánnak megfelelni a szabadegyetemi, népfőiskolai előadássorozataikkal.

A névadóról utcát neveztek el Biatorbágyon, Falu Tamás szavalóversenyt rendeznek Ócsán, Üllőn hasonlót terveznek. Érden vetélkedőt rendeztek Csuka Zoltánról, valamint Csuka Zoltán-díjat ad át az önkormányzat minden évben a kultúrában tevékenykedők közül valakinek. Róder Imre-díj létezik Vecsésen is, ugyancsak Vecsésen alapítvány működik róla elnevezve. Érden fontosnak tartjuk a kapcsolattartást a szülőhellyel (Vajdaság), a névadó özvegyével.

Néhány könyvtár (Albertirsa, Szigethalom, Üllő) valójában azért tudott kevés dolgról beszámolni, mert csupán 1-2 éve vették fel a névadójuk nevét, de mindegyikük jelezte a terveiket.

Nem kívánok következtetéseket levonni az eredményből, de néhány gondolat megfogalmazódik bennem. Az tűnik ki a felmérésből, hogy valóban csak akkor érdemes személyről elneveznünk a könyvtárat, ha ezzel az intézmény „egyediségét” tudjuk bemutatni. Ha nemcsak egy jól csengő névvel díszítjük föl a könyvtárunkat, hanem igazában kötődünk a névadóhoz, valóban ápoljuk az emlékét. Mert ha nem így van, lehet, hogy egyszerűbb egy községi, városi könyvtárként létezni, melynek a nevében szerepel a település neve.

A felmérésből látszik az is, hogy az intézmények nagy része ezt így is gondolja. Ha pedig eddig keveset tudott tenni ez ügyben, akkor most, ráébredve a lehetőségekre, ötleteket kapva léphet tovább. Már „csupán” az anyagiakat kell előteremteni.

Bazsóné Megyes Klára